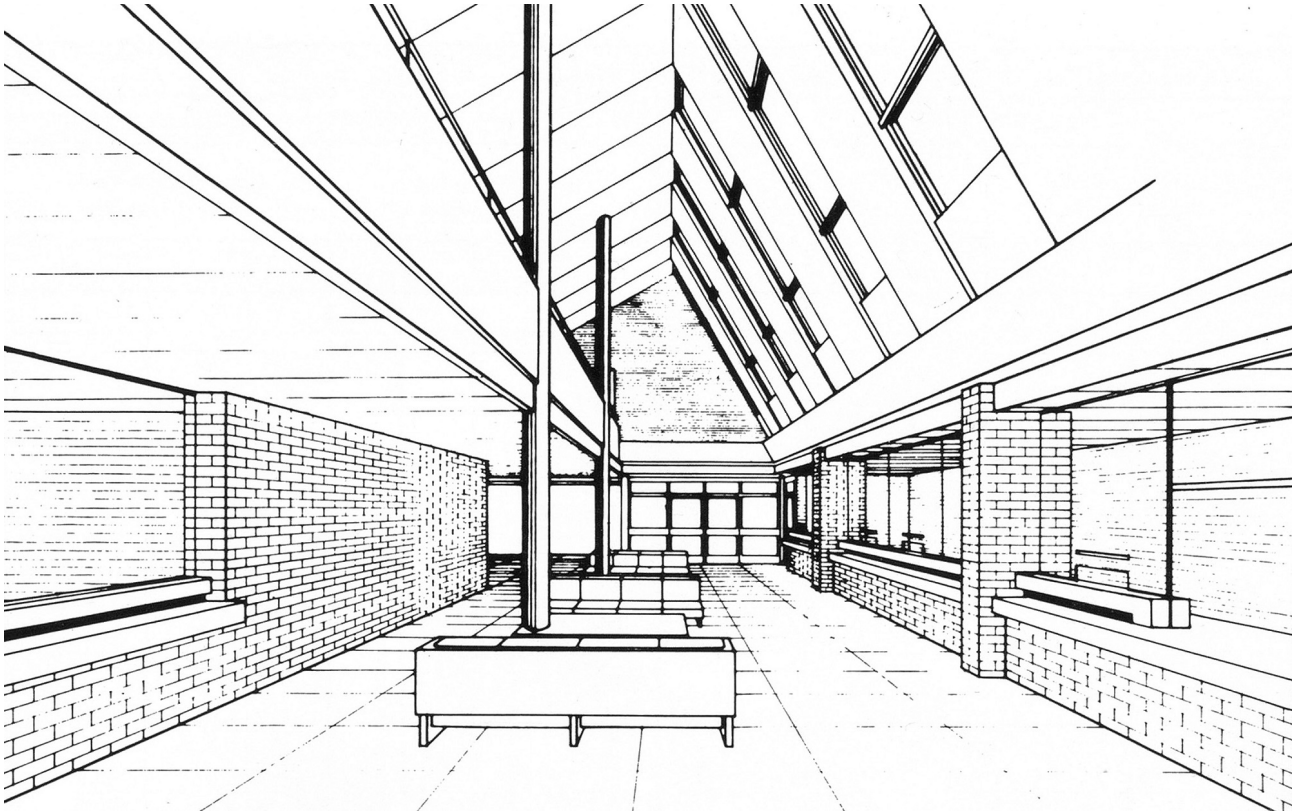

Karkkilan virastotalohanke aloitettiin energiansäästön kokeilukohteena 1978. Rakennus valmistui 1983 (arkkitehti Ilkka Pajamies). Näkymä virastojen yhteisestä yleisöpalvelutilasta. Kuva: Rakennushallinnon kertomus 1980.

1980-luvun virastotalo

Markus Manninen

Valtion virastorakennusten uudisrakentaminen oli vähäistä. Suurin osa virastotiloista ostettiin. 1980-luvulla virastot sijoitettiin kuntien ja muiden tahojen kanssa yhteishankkeina toteutettuihin kiinteistöosakeyhtiöihin. Arkkitehtuurissa painotettiin rakennusten ulkoasun laatua ja työympäristön viihtyisyyttä.

”Aikanaan terävästikin esille tuotu ’rumien rakennusten’ ongelma on julkisuudessa antanut tilaa myönteisemmille arvioinneille. Näistä päätellen laatu on noususuunnassa suhteessa miljöökokonaisuuksiin, työympäristön toimivuuteen ja viihtyisyyteen sekä julkisilta rakennuksilta edellytettävään arkkitehtuurin tasoon.” Matti K. Mäkinen, Rakennushallinto vuosikertomus 1992.

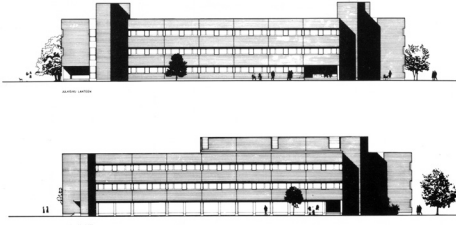
Virastotiloja ostetaan tai rakennetaan yhteishankkeina

Uudisrakentaminen lasku ja osto- ja vuokraushankkeiden kasvu olivat Rakennushallituksen 1980-luvun suuntaukset, jotka poikkesivat aiemmista vuosikymmenistä.

Valtion hallinto ei enää kasvanut 1970-luvun tapaan. Ympäristöministeriön perustaminen 1984 oli suurin muutos keskushallinnossa. Poliisi- ja oikeushallinnon toimitilojen järjestäminen ja verohallinnon tilojen lisääntynyt tarve oli päätetty 1970-luvun puolella. Veronkanto siirrettiin kokonaan Verohallituksen tehtäväksi uuden veronkantolain myötä 1979. Myös lakisääteinen työpaikkaruokailu vaikutti tilantarpeisiin monella paikkakunnalla.

Helsingin virastotilojen puute oli edelleen yksi suurimmista pulmista. Pääkaupungista ostettiin uudisrakennuksia. Virastoja pyrittiin hajasijoittamaan kaupunkikeskustan vanhoista virastotaloista ja vuokrahuoneistoista eri puolille pääkaupunkiseutua.

Pienempien paikkakuntien virastoille hankittiin tiloja kuntien tai muiden tilantarvitsijoiden kanssa yhteishankkeina rakennetuista kiinteistöosakeyhtiöistä. Vaikka useimpien kiinteistöosakeyhtiöiden nimissä oli yhä sana "virastotalo", ne eivät enää entiseen tapaan olleet valtionhallinnon linnakkeita paikkakunnillaan. Valtion virastot voitiin sovittaa kunnan virastojen lisäksi esimerkiksi rautatie- tai linja-autoaseman yhteyteen tai liikekeskukseen.[1]

Rakennushallituksessa suunniteltu lisälmen virastotalo. Rakennuksen perustamis- ja esisuunnitelmat laadittiin 1975. Se valmistui vasta 1983. Kuva: Rakennushallinnon kertomuksesta 1980.

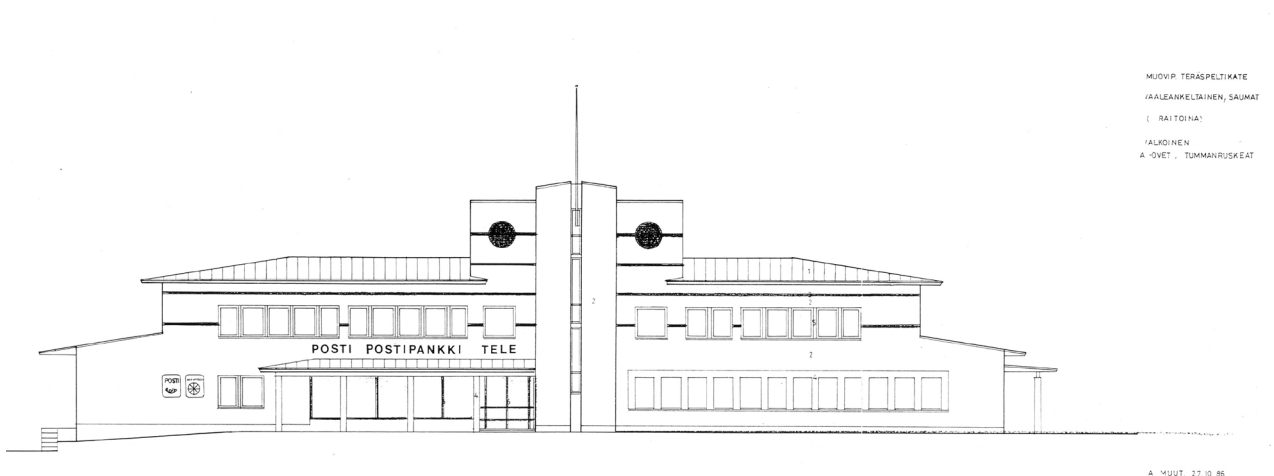
Virastosuunnittelun tähtäimessä laadukkuus

Taloudellisuuden ja tehokkuuden tavoittelu edeltävinä vuosikymmeninä johti kritiikkiin: hallinto-koneisto ja sitä edustavat virastotalot koettiin etäisiksi ja palveluhaluttomiksi. Julkinen keskustelu keskittyi ulkoarkkitehtuuriin. Valtion virastotalojen ei katsottu kohentavan ympäristönsä arvoa, kuten aiemmin oli ollut asianlaita.

Virastotaloja pyrittiin sovittamaan entistä paremmin ympäristöönsä. Virastoja oli keskitettävä yhteisiin virastotaloihin taloudellisista syistä. Mahdollisimman suuri koko ei kuitenkaan enää ollut tavoitteena, vaan liian suuria rakennuksia vältettiin.[2]

Valoa ja väljyyttä virastosuunnitteluun

Sisätilojen suunnittelun merkitys työntekijöiden viihtyvyydelle ja terveydelle nostettiin esiin, koska tilaohjelmia oli kiristetty äärimmilleen ja kaikki turhaksi katsottu väljyys poistettu. Valo ja väljyys olivat työsuojelullisesti tärkeitä seikkoja. 1970-luvun työhuonemitoitus oli liian tiukka, erityisesti toimistotyön teknistyttyä, kookkaiden tietokoneiden ja niiden näyttöjen käyttöönoton takia.

Simon virastotalo valmistui 1988 (Arkkittehtitoimisto Veli Karjalainen Ky). Kuva: Rakennushallitus Uc:424, Kansallisarkisto.

1980-luvun puolivälissä 95% valtion rakennusten suunnittelusta tekivät yksityiset arkkitehdit. Hyvän lopputuloksen takaamiseksi arkkitehtikuntaa ei työllistetty tasapuolisesti, vaan Rakennushallitus pyrki valitsemaan kuhunkin tehtävään mahdollisimman hyvän suunnittelijan. Suunnittelun ohjausta ja ohjeistusta voitiin höllentää ja luottaa arkkitehdin kykyihin – arkkitehtejä kannustettiin luovuuteen kustannustietouden lisäksi. Suunnittelukilpailujen avulla haettiin korkeatasoista virasto-arkkitehtuuria.[3]

Kirjoittaja

Markus Manninen, arkkitehti SAFA. Artikkelin perustuu tekijän tutkimukseen Valtion virastotalot 1809-1995.

Artikkeli on julkaistu 2020.

Lähteet

Arkistot:

KA Kansallisarkisto, Helsinki

- Rakennushallituksen arkisto III, RakH III
- Rakennushallitus: Valtion ja kirkon rakennusten kuvat n. 1880–1990, kokoelma

Painetut lähteet:

Rakennushallinto, Vuosikertomus, vuosilta 1982–1992. Rakennushallitus 1983–1993.

Valtion rakennushallinto, Rakennushallituksen kertomus, vuosilta 1945–1970. Helsinki: Suomen virallinen tilasto 1947–1971.

Valtion talonrakennus- ja kiinteistöhallinto, Rakennushallinnon kertomus, vuosilta 1971–1981. Rakennushallitus 1972–1982.

Kirjallisuus:

Hämäläinen, Toimi 1986. Suunnittelun kehitys. Teoksessa *Rakennushallinto 1961–1986, rakennushallinnon 175-vuotisjuhlakirja*. Toim. Kai Saurama, Eeva Pirkkalainen & Pentti Auersalo. Helsinki: Rakennushallitus.

Kinnunen, Pirkko 1974. *Valtion uudisrakennusten laatuluokituksesta*. Diplomityö, Oulun yliopiston teknillisen tiedekunnan rakennusinsinööriosastolla.

Kujala, Tuire 1986. Virastorakennukset. Teoksessa *Rakennushallinto 1961–1986, rakennushallinnon 175-vuotisjuhlakirja*. Toim. Kai Saurama, Eeva Pirkkalainen & Pentti Auersalo. Helsinki: Rakennushallitus.

Mikkelin virastotalokortteli, rakennushistoriaselvitys. Arkkitehtitoimisto Hannu Puurunen Oy, 2011.

Nikkilä, Juhani 1986. Hallinnon rakennettu kuva – ajatuksia julkisen hallinnon ja julkisen rakentamisen muutoksista. Teoksessa *Rakennushallitus 1911–1986 175 vuotta: näyttely 4.9.–12.10.1986 Suomen rakennustaiteen museo*. Toim. Juhani Pallasmaa. Helsinki: Suomen rakennustaiteen museo.

Numminen, Jaakko 1999. Valtioneuvosto. Teoksessa *Valta ja byrokratia Suomessa 1809–1998*. Toim. Raimo Savolainen ja Jorma Selovuori. Helsinki: Edita.

Savolainen, Raimo 1996a. *Keskusvirastolinnakkeista virastoarmeijaksi: senaatin ja valtioneuvoston alainen keskushallinto Suomessa 1809–1995*. Helsinki: Edita.

Savolainen, Raimo 1996b. Keskusvirastot, virastot ja laitokset 1917–1996. Teoksessa *Suomen keskushallinnon historia 1809–1996*. Toim. Raimo Savolainen et al. Helsinki: Edita.

Savolainen, Raimo 1999. Suomalainen virastolaitos. Teoksessa *Valta ja byrokratia Suomessa 1809–1998*. Toim. Raimo Savolainen ja Jorma Selovuori. Helsinki: Edita.

Sipponen, Kauko 1996. Julkinen valta ja yksilö. Teoksessa *Suomen keskushallinnon historia 1809–1996*. Toim. Raimo Savolainen et al. Helsinki: Edita.

Väänänen, J.K. 1986. Rakennushallinnon organisaation kehittämisestä 1962–1986. Teoksessa *Rakennushallinto 1961–1986, rakennushallinnon 175-vuotisjuhlakirja*. Toim. Kai Saurama, Eeva Pirkkalainen & Pentti Auersalo. Helsinki: Rakennushallitus.

Ylikangas, Heikki 1996. Suomen tasavallan virkamieseliitti. Teoksessa *Suomen keskushallinnon historia 1809–1996*. Toim. Raimo Savolainen et al. Helsinki: Edita.

Viitteet

[1] Virastotilatyöryhmän pöytäkirja 21.10.1976 ja Tilanhallinnan koordinoitiryhmän pöytäkirja 12.5.1980, RakH III Mb:1, KA. Savolainen 1996a,

[2] Hämäläinen 1986, 21; Nikkilä 1986, 21–22; Kujala 1986, 81.

[3] Rakennushallinnon kertomukset 1980–1981; Rakennushallinto, vuosikertomukset 1982–1992; Hämäläinen 1986, 21; Kujala 1986, 81.